

Scharreljaar

Gilbert De Swert (redactielid)

2004 moest een scharnierjaar worden. Volgens Frank Vandenbroucke en Johan Vande Lanotte. De eerste heeft wel persoonlijk zijn draai genomen: van federale naar Vlaamse regering. De tweede vindt dat 2004 wel degelijk zo'n jaar was. Budgettair toch. De overheidsfinanciën waren al vijf jaar tereke in evenwicht, ze zijn nu ook 'structureel' in orde.

2004 – scharnier- of schuurjaar ? Vraag van het verleden, kwestie voor jaaroverzichten. 2005, dat wordt hét scharnierjaar. Jaar zonder verkiezingen – tot nader order. Ideaal jaar dus om sociaal-economische spijkers op hun kop te slaan. Zeggen de commentatoren. En het Eindloopbaandebat, dat wordt de knier van het scharnier. Verkondigen Verhofstadt en de VLD. Maar teletubbie Johan is nu solo gegaan, en de deur naar de toekomst heeft meteen twaalf scharnieren meegekregen. 'De vergrijzing – en Frank Vandenbroucke – voorbij! Het einde van de loopbaan schuift nog niet op, het eindloopbaandebat alvast wel, en in de goede richting.

Eerste schuifel vooruit: de overheidsfinanciën. Johan Vande Lanotte gaf de laatste tijd bij herhaling te kennen dat hij zijn (budgettair) deel van het Vergrijzingswerk al gedaan had. Hij had, bij wijze van spreken, de grijze piet al doorgegeven aan zijn partijgenote Freya Van den Bossche: "Vergrijzing is eigenlijk geen budgettaire kwestie meer, het is vooral een arbeidsmarktprobleem."

Hij spreekt nu anders: hij wil wel elk jaar een voorafbepaald bedrag in het Zilverfonds gestopt zien. Het geloof in het Zilverfonds

moet inderdaad nodig hersteld worden – na de reputatiebeschadiging bij de transfer van de Belgacom-pensioengelden. Het is Vande Lanotte's akte van geloof.

AKTE VAN HOOP

De tweede akte is van hoop. Niet alleen overheidsfinanciën en arbeidsmarkt moeten straks de vergrijzing opvangen, ook groei en welvaartsopbouw. 's Lands economie moet van kostencompetitief kwaliteitsconcurrerend worden, en de dienstensector moet zich eindelijk ontbolsteren.

Het is de laatste tijd wel vaker gezegd. En wie ook nog zegt dat daarvan in de voorbije interprofessionele onderhandelingen niet veel te merken was, die heeft gelijk. Maar die moet ook de verantwoordelijken juist situeren. Het zijn de vakbonden die er belang bij hebben om weg te komen van kostenvergelijkingen en loondruk en het waren dan ook de vakbonden die aangedrongen hebben op georchestreerde inspanningen voor R&D (*research & development*) en voor vorming en opleiding. De werkgeversorganisaties, die waren enkel geïnteresseerd in flexibiliteit (overuren) en lastenverlagingen. Vorming en opleiding? "Alweer een kost". Innovatie? "Ja, graag premies zonder RSZ of belastingen". Het is overigens een veeg teken dat Agoria, dat zichzelf de 'technologiefederatie' noemt, zo zwaar hamert op kosten, en op kosten alleen. Hoe gaan we dan die nieuwe economie maken?

De hoop die allerwegen gesteld wordt in meer R&D mag niet leiden tot zelfbedrog.

Dubbel zelfbedrog. R&D-investeringen zijn bij uitstek vluchtig. Je weet niet wat ze ooit zullen opleveren. Resultaten zijn niet bij voorbaat gegarandeerd. Wat Nokia is geworden voor Finland, had Lernout & Hauspie kunnen zijn voor Vlaanderen. Maar Finland is dan wel ook in de andere betekenis een 'serieuze' economie.

Ook de R&D-cijfers voor België zijn niet bijzonder betrouwbaar. Wetenschapsbeleid (federaal) telt de gegevens samen die vergaard zijn, via een eenvormige vragenlijst, door de drie gewesten bij enerzijds een staal van ondernemingen waarvan de gewesten weten dat ze aan R&D doen, en anderzijds een staal van willekeurig gekozen ondernemingen. Op basis van die gegevens blijkt R&D geconcentreerd in enkele sectoren.

Maar ook die gegevens zijn zand in Belgische en Vlaamse ogen. Voorbeeld: Janssen Pharmaceutica neemt tegenwoordig één derde van de R&D in Vlaanderen voor zijn rekening. De researchuitgaven zijn daar in 2001 met 80% gestegen (tot 775 miljoen), omdat vanaf toen alle researchkosten van de hele groep, ook de kosten in de VS, geboekt zijn bij het coördinatiecentrum hier. Fiscaal interessant. Maar geen reden voor de Vlaamse regering om te gloriëren over haar R&D-niveau. Trek van het Vlaamse cijfer (2,67% BBP) 80% van het Janssen-aandeel (1/3) af, en je houdt nog 2% BBP over. En hoeveel andere multinationals doen zoals Janssen Pharmaceutica?

AKTE VAN LIEFDE

Terug naar een andere goede richting: meer werkgelegenheid, meer werkenden. Op naar 70% van de mensen in de arbeidleeftijd

(Europese definitie: het aantal tussen 15 en 65 jaar) effectief aan het werk in 2020.

Het lijkt wel weer zo'n vermetele 'paarse' doelstelling, à la de 200.000 van Verhofstadt in 2007. Vermetel omdat we nu 'amper' aan 60% werkzaamheidsgraad zijn, en toch nog nooit in het verleden meer werkenden dan nu (4,2 miljoen) hebben gehad! Vermetel, omdat 70% vandaag en ook binnen 15 jaar zo'n 650.000 meer werkenden veronderstelt. (Vande Lanotte gaat die ook nog allemaal op mijn trein willen! En als dat niet lukt, zijn de files nog vroeger en nog langer.)

Maar kijk, er zijn vandaag officieel 600.000 werkzoekenden (oudere werklozen niet meegeteld, evenmin als 'inactieve' huisvrouwen of gehandicapten en invaliden). Het is Vande Lanotte's akte van liefde voor hen. Velen van die 600.000 moeten immers op controlebezoek bij een RVA die niets te bieden heeft, want niet bevoegd voor bijscholing en niet voor arbeidsbemiddeling. Het ligt dus voor de hand om alvast te beginnen met werk voor die 600.000. Met werk voor jongeren, allochtonen, vrouwen. Daarna kunnen we het hebben over oudere werknemers en langer werken. Daarna pas. Ook de Nationale Bank beveelt die volgorde aan in haar laatste rapport.

OVERMORGENOVERLEG

Niettemin: waarover moet het grote overleg *subito presto* gaan? Over eindeloopbaan. De regering gaat vandaag onverdroten problemen van overovermorgen aanpakken, maar laat de problemen van vandaag wel onverhopen voor morgen.

Overovermorgen dringt echter nog niet. Werkenden worden nog lang niet zeldzaam.

De bevolking op arbeidsleeftijd is nu 6,8 miljoen groot en zou nog stijgen tot 6,95 miljoen in 2010. Ze gaat daarna zeer geleidelijk dalen tot 6,85 miljoen in 2020 en 6,55 miljoen in 2030. De bevolking op arbeidsleeftijd is dus binnen 15 jaar nog altijd even groot als nu en binnen 25 jaar 200.000 kleiner. Of 3% minder. Een geweldige verzeldzaming, zeg dat wel.

Die vrij stabiele bevolking op actieve leeftijd veroudert wel geleidelijk. Meer 50-plussers tot 2020, van 1,8 naar 2,2 miljoen, daarna weer naar 2 miljoen in 2030. Minder 50-minners dus. Probleem? Groot probleem? In de gedetailleerde vooruitzichten van het Planbureau zal het aantal Belgen tussen 15 en 50 beetje bij beetje dalen (- 235.000 van 2010 tot 2030), maar het aantal werkenden in die leeftijdscategorie zou daarentegen nog een beetje stijgen tot 2010 en daarna zo goed als stabiel blijven. En zelfs dan zouden er onder de 50-minners in 2010 nog 350.000 (officiële) werklozen blijven, in 2010 270.000 en in 2030 220.000. Er is blijkbaar zelfs geen gevaar voor te weinig werklozen. Want volledige werkgelegenheid, dat mag natuurlijk niet meer! Dat zou arbeid te duur maken!

Niettemin, niettemin: de Grote Problemen van Overovermorgen riskeren vandaag op z'n Belgisch aangepakt te worden. Op de korte termijn. Brugpensioen beetje moeilijker, beetje duurder maken; canada dry's (pseudo-brugpensioenen) proberen bij de kop of de staart te pakken; werkgevers nog wat extra lastenverlaging voor oudere medewerkers toestoppen; *outplacement* en herplaatsing opringen...

De 30 voorstellen waarmee Verhofstadt op 12 oktober zijn beleidsverklaring 2005 stof-

feerde, lenen zich licht tot zo'n kortetermijn-aanpak. Die levert wellicht direct financieel nog wel iets op (een aardige cent voor de begroting 2006), maar zal 'structureel' niet veel zoden aan de werkdijk zetten. Waarom?

Er zijn te weinig bruggepensioneerden. Ze zijn maar met 6% onder alle 50-plussers (50-65 jaar). Het brugpensioen viseren, het brugpensioen terugdringen maakt niet meteen veel meer actieve ouderen. Des te minder omdat werkgevers helemaal niet willen of zullen zeggen dat ze hun mensen langer gaan houden als het brugpensioen moeilijker, duurder of later wordt.

De geschiedenis van de jaren '90 zou moeten leren. Jean-Luc Dehaene verhoogde toen de leeftijd (tot 58 jaar) en de kost (capitatieve bijdragen) van het brugpensioen. Het aantal bruggepensioneerden liep geleidelijk terug, maar het aantal oudere werklozen steeg steil, al dan niet met een toeslag van hun laatste werkgever (zonder capitatieve bijdragen). Al die oudere werklozen (beneden 58 jaar) zijn sinds juli 2002 weer werkzoekend. Dat heeft tot nu toe alleen maar het officiële werkloosheidscijfer doen stijgen. Als morgen bruggepensioneerden en oudere werklozen opnieuw feller achter de lurven worden gezeten, hoe dan beletten dat werkgevers en oudere werknemers uitwijken naar ziekten- en invaliditeit of naar handige vormen van tijdskrediet?

Het loopbaaneinde veranderen vergt dus nog iets anders, iets meer dan een eindloopbaanbeleid. Het veronderstelt een ommekeer, niet alleen bij werknemers, maar vooral bij werkgevers. Vroeger begon het leven pas bij 40, maar het personeelsbeleid is intussen al lang gestopt vóór 40. Dat veranderen vergt

tijd en volgehouden inspanning. Dat vergt een loopbaanbeleid.

INTERIMSOCIALISTEN

Regeringen willen echter meteen scoren. Een kortetermijnaanpak is dan ook allerminst denkbeeldig, niet alleen bij Verhofstadt maar ook bij de (Vlaamse) socialisten. Gezien de gretigheid waarmee SP.a-werkministers hun heil zoeken bij de interimsector.

Johan Vande Lanotte loodste in 2000, in goede verstandhouding met stadsgenoot Patrick De Maeseneire van Adecco, de interim binnen bij de OCMW's (invoeginterim). Frank Vandenbroucke – federaal – heeft zwaar gesubsidieerde dienstencheques voor

ze uitgeschreven. Hij is – Vlaams – al gelauwerd door de uitzendsector (Federgon) nog vóór hij de activering van werklozen daadwerkelijk heeft uitbesteed en uitgezonden. Zijn voorganger – Vlaams – Renaat Landuyt wou interims ook in kinderopvang en zorg. Zijn opvolgster – federaal – heeft intussen op haar kabinet een informele 'denkgroep' geïnstalleerd onder leiding van Jan Deniks, werkmensenhandelaar van Randstad en bekende tsjoektsjoek op de Vlaamse arbeidsmarkt. Hoed je dus maar. Straks ga je als 50-plusser ruime 'kansen' krijgen in een vrolijk gesubsidieerde interimjob. Het Daikinmodel.

2005 – scharnierjaar? Het moet geen scharreljaar worden. En geen akte van berouw.